

8. Лобойко Л.М., Банчук О.А. Кримінальний процес: навчальний посібник. К.: Ваїте, 2014. 280 с.

9. Про пробацію: Закон України від 05.02.2015 № 160-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19>

10. Рекомендація № R (99) 19 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам Ради, які зацікавлені в організації медіації у кримінальних справах від 15.09.1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_828

11. Шай Р. Окремі аспекти дослідження генезису правоохоронної функції держави. URL: http://science2016.lp.edu.ua/sites/default/files/Full_text_of_%20papers/vnulpurn_2015_824_58.pdf

REFERENCES:

1. Implementation of restorative justice programs in criminal proceedings at the pre-trial stage: practical recommendations. Retrieved from: https://www.uaa.org.ua/pub/uploads/articles/about-komitety-presamechanizm_v05.pdf [in Ukrainian].

2. The Constitution of Ukraine. (1996, June 28). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].

3. Criminal code of Ukraine (2001, April 5). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> [in Ukrainian].

4. The Criminal Procedure Code of Ukraine. (2012, April 13). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> [in Ukrainian].

5. Kritsak, I. (2009). The law enforcement function of the state and its influence on the formation of the function of providing services to the population by the bodies of the Interior of Ukraine. *Forum prava*, 3, 365-372 [in Ukrainian].

6. Lavrinchuk, I. (1999). Circumstances of establishing the legal status of a civil servant. *Pravo Ukrayiny*, 9, 98-102 [in Ukrainian].

7. Livshitz, R. Z. (1994). *Theory of Law: A Textbook*. Moskva: BEK [in Russian].

8. Loboiko, L. M., Bunchuk, O. A. (2014). *Criminal process: a textbook*. Kyiv: Vaite [in Ukrainian].

9. Law of Ukraine on probation № 160-VIII. (2015, February 5). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19> [in Ukrainian].

10. Recommendation of the Committee of Ministers of the Council of Europe to member States of the Council interested in organizing criminal mediation No. R (99) 19. (1999, September 15). Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_828 [in Ukrainian].

11. Shai, R. (2015). *Some aspects of the study of the genesis of law enforcement functionstate*. Retrieved from: http://science2016.lp.edu.ua/sites/default/files/Full_text_of_%20papers/vnulpurn_2015_824_58.pdf [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 15.10.2019

УДК 347.961.311

Солошенко Ю.В.,

*аспірантка заочної форми навчання
кафедри цивільного, адміністративного та фінансового права*

*Інституту права ім. В. Сташица
Класичного приватного університету
e-mail: notarysoloshenko@gmail.com*

ВИЩА КВАЛІФІКАЦІЙНА КОМІСІЯ НОТАРІАТУ: ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ УТВОРЕННЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ ІСПИТІВ (ЧАСТИНА 1)

Статтю присвячено проблемі аналізу структурно-організаційних чинників утворення ВКК та стартових умов участі нотаріусів в кваліфікаційних іспитах. В результаті проведеного дослідження в статті зроблено висновок про те, що Вища кваліфікаційна комісія нотаріату є структурним підрозділом Міністерства юстиції України, цільовим призначенням якого є визначення професійної кваліфікованості кадрів у сфері нотаріату та дотримання ними організаційно-правових вимог, необхідних для реалізації нотаріальної діяльності. Ключовою атестаційною процедурою перевірки професійної придатності нотаріусів є кваліфікаційні іспити, допущення або недопущення до яких залежить від дотримання низки проміжних умов, а результатом – отримання/неотримання нотаріусом авторизуючого документу на право здійснення нотаріальної діяльності – свідцтва.

Визначено, що за структурними ознаками Вища кваліфікаційна комісія нотаріату є постійно діючим атестаційно-кваліфікаційним органом, що складається із професійних нотаріусів та службовців Міністерства юстиції. Враховуючи подвійне представництво в ВКК як фахівців-нотаріусів, так і державних службовців, маємо підстави вести мову про поєднання в функціях ВКК атестаційно-навчальних та дисциплінарно-контрольних повноважень. Наголошено на тому, що зазначене є пов'язаним із кадровим поповненням ВКК за рахунок Нотаріальної палати та виконанням управліннями та відділами юстиції Міністерства юстиції України контрольно-наглядових функцій щодо державних та приватних нотаріусів.

Ключові слова: Вища кваліфікаційна комісія нотаріату, нотаріат, Міністерство юстиції, Нотаріальна палата, атестаційно-кваліфікаційні процедури, кваліфікаційний іспит, свідоцтво на право здійснення нотаріальної діяльності.

Soloshenko Yu. HIGHER QUALIFICATION COMMISSION OF NOTARIES: ORGANIZATIONAL AND LEGAL PRINCIPLES OF ESTABLISHMENT AND CONDUCT OF QUALIFICATION EXAMS (PART 1)

The article is devoted to the problem of analysis of structural and organizational factors of formation of WCC and starting conditions of participation of notaries in qualification exams. As a result of the research, the article concludes that the High Qualification Commission of the Notary is a structural unit of the Ministry of Justice of Ukraine, the purpose of which is to determine the professional qualification of personnel in the field of notary and to comply with the organizational and legal requirements necessary for the implementation of the notary. The key certification procedure for checking the professional fitness of notaries is qualifying exams, admissions or non-admission of which depends on compliance with a number of intermediate conditions, and the result - obtaining / not obtaining a notary authorization document for the right to perform notarial activity - certificates.

It is determined that the structural qualifications of the Higher Qualification Commission of the Notary is a permanent attestation and qualification body, consisting of professional notaries and officials of the Ministry of Justice. Considering the dual representation of notaries and civil servants in the WCC, we have reason to speak about the combination in the functions of the WCC attestation-training and disciplinary-control powers. It is emphasized that the aforementioned is related to the staffing of the WCC at the expense of the Notary Chamber and the performance of the control and supervisory functions regarding public and private notaries by the departments and departments of the Ministry of Justice of Ukraine.

Key words: Higher Qualification Commission of the Notary, Notary Public, Ministry of Justice, Notary Chamber, Certification and Qualification Procedures, Qualification Exam, Certificate of Notary Activities.

Постановка наукової проблеми. Будь-яка професійна діяльність, включаючи нотаріальну, потребує кваліфікованих кадрів. Кваліфіковані кадри, в свою чергу, можуть формуватися лише в тих інституціях та середовищах, які створюють спеціальні органи та процедури тестування цих кадрів на перевірку їх професійної придатності та кваліфікованості. В сфері українського нотаріату таким спеціальним органом є Вища кваліфікаційна комісія нотаріату, створення якої є врегульованим спеціальним положенням і цільовим призначенням якої є реалізація атестаційно-кваліфікаційних процедур, зокрема – кваліфікаційного іспиту щодо осіб, які бажають отримати авторизуючий документ (свідоцтво) на право здійснення нотаріальної діяльності.

Діяльність ВКК набуває неабиякого значення в епоху стрімкої зміни нормативно-правової бази, регуляторних стандартів, що містяться як в законах, так і підзаконних нормативних актах, особливо за умови впровадження навчання протягом життя (life-long-learning). Послідовна реалізація зазначеного принципу в сфері нотаріату означає постійну включеність нотаріусів в професійне удосконалення та підвищення якості технік та процедур роботи із клієнтурою, всебічне підвищення рівня корпоративної етики в нотаріальній спільноті. Реалізація атестаційно-кваліфікаційних процедур неминує супроводжуватися дискваліфікацією певної частини державних та приватних нотаріусів, що має місце як на законних підставах, так і у зв'язку із скоєнням дисциплінарних правопорушень, кримінальних злочинів та адміністративних проступків. Саме зазначеній проблемі і є присвяченою дана стаття.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Адміністративно-правовий статус Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату є дослідженим в шерегу наукових публікацій з адміністративного права, які стосуються кола питань стосовно її структурно-функційного підпорядкування Міністерству юстиції України, а з іншого боку – утворення цього органу Нотаріальною палатою України. Йдеться, зокрема, про дисертації, наукові статті та монографії К. Білько, Г. Гулевської, М. Долинської, А. Єруха, Н. Ільєвої, В. Крмарова, В. Марченко, Л. Радзівської, Г. Семакова, С. Фурси [1-11].

Визначення адміністративно-правового статусу Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату є проблематичним поза нормативно-правовою базою, до якої є включеним шерег нормативно-правових актів, починаючи від Закону України «Про нотаріат» і закінчуючи Кодексом професійної етики та правил професійної діяльності нотаріату, яким встановлено міжнародно-правові стандарти корпоративної етики нотаріусів [12-23].

Метою статті є побудова інтерпретаційної характеристики організаційно-правових засад створення Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату та стартових умов участі нотаріусів в кваліфікаційних іспитах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вища кваліфікаційна комісія нотаріату є колегіальним органом, який створюється при Міністерстві юстиції України і цільовим призначенням якого є перевірка професійної придатності осіб, які здійснюють нотаріальну діяльність або ж мають бути дискваліфікованими у зв'язку із професійною невідповідністю займаній посаді нотаріуса в державних нотаріальних архівах, державних нотаріальних конторах та на засадах приватного нотаріату.

Вища кваліфікаційна комісія є колегіальним органом, що впливає із самої її назви. Згідно визначень терміну, комісія є колегіальним підрозділом (постійним або тимчасовим), створеним при органі державної влади, управління, судової влади, корпоративному суб'єкті будь-якого способу утворення і формування для розв'язання певних завдань в межах відокремленої юрисдикції, компетенції та визначених нормативно-правових функцій і повноважень.

Комісії, як впливає з наведеної вище робочої дефініції, можуть створюватися на постійних та тимчасових засадах. Оскільки, згідно ст. 10 Закону України «Про нотаріат» термін дії повноважень ВКК є обмеженим трьома роками при затвердженні персонального складу, то цей допоміжний підрозділ Міністерства юстиції можна розглядати як постійну комісію. Це є обґрунтованим тим, що потреба в тестуванні рівня професійної придатності або ж у визначенні дискваліфікованості нотаріусів є постійною, а не тимчасовою. В цьому сегменті

аутентифікаційно-авторизаційних органів Міністерства юстиції відбувається певна ротація кадрів.

Працюючі нотаріуси потрапляють в різні обставини, від яких залежить оцінка їх кваліфікованості або дискваліфікованості при виконанні своїх обов'язків. Ці обставини або юридичні факти, згідно ст.12 Закону України «Про нотаріат», можуть стосуватися змін статусу громадянства, цивільно-правової дієздатності, кримінально-правового статусу, порушень дисциплінарно-кваліфікаційних вимог чинного законодавства та професійної етики, фактів та обставин, що мають відношення до стану здоров'я, збереження архіву або окремих документів.

Вичерпний перелік обставин, за яких нотаріус може бути позбавленим свідоцтва про право займатися нотаріальною діяльністю, який є авторизуючим документом, вичерпно представлений в ст.12 Закону України «Про нотаріат». В зазначеній статті йдеться, зокрема, про наступні обставини:

- а) втрату громадянства України або виїзду за межі України на постійне проживання;
- б) винесення щодо нотаріуса обвинувального вироку суду, який набрав чинності;
- в) винесення ухвали про застосування щодо нотаріуса примусових заходів медичного характеру, що набрала законної сили;
- г) винесення постанови про припинення кримінальної справи щодо нотаріуса з nereабілітуючих підстав;
- д) винесення рішення суду, що набрало законної сили, про обмеження дієздатності особи, яка виконує обов'язки нотаріуса, визнання її недієздатною або безвісно відсутньою, оголошення її померлою;
- е) неодноразове порушення нотаріусом чинного законодавства при вчиненні нотаріальних дій або грубого порушення закону, яке завдало шкоди інтересам держави, підприємств, установ, організацій, громадян;
- є) невідповідність нотаріуса займаній посаді внаслідок стану здоров'я, що перешкоджає нотаріальній діяльності;
- ж) порушення нотаріусом вимог, передбачених частиною другою статті 3, частиною першою статті 8 та статтею 9 цього Закону;
- з) набрання законної сили рішенням суду про порушення нотаріусом вимог законодавства при вчиненні ним нотаріальної дії;
- и) знищення нотаріусом або з його вини архіву нотаріуса або окремих документів [13].

Проте, важливішим завданням ВКК, у порівнянні із дискваліфікацією та анулюванням свідоцтва, є, все ж таки, визначення рівня професійної підготовленості осіб, які мають намір займатися нотаріальною діяльністю, на чому наголошує законодавець в абз. 1 п.3 Положення про Вищу кваліфікаційну комісію нотаріату [18].

Як вже відзначалося вище, ВКК має свій персональний склад. Цей склад включає 14 осіб, з яких 7 осіб призначає Нотаріальна палата України, і 7 осіб – Міністерство юстиції України. Такий кадровий поділ з урахуванням структури органу є цілком логічним, оскільки дозволяє забезпечити пропорційне представництво адміністративного складу та практикуючих нотаріусів [18].

Щодо нотаріусів п. 5 Положення встановлено комплекс вимог, дотримання яких уможливує його делегування для участі в роботі ВКК. Ці вимоги стосуються членства в попередньому складі комісії, стажу роботи та незастосування дисциплінарних стягнень (щодо державних нотаріусів) та незупинення діяльності у зв'язку із порушенням законодавства (щодо приватних нотаріусів)[18].

Як впливає із тлумачення п. 5 Положення, державні та приватні нотаріуси, адміністративні працівники Мінюсту можуть приймати лише одноразову (протягом трирічного терміну) участь в діяльності ВКК, себто, вони не можуть бути повторно делегованими для участі після завершення зазначеного терміну.

Дисциплінарні стягнення, крім перерахованих в ст.12. Закону України «Про нотаріат», встановлюються також розділом 5 уніфікованого закону етики та правил організації нотаріату, затвердженого Асамблеєю нотаріатів 8.11.2005 та «Принципів нотаріальної етики», затверджених Асамблеєю нотаріатів - членів Міжнародного союзу нотаріату (UINL) в Мехіко-Сіті 17.11.2004 [22].

Ст.57 зазначеного нормативного акту дисциплінарні правопорушення класифіковано на три групи: незначні, серйозні та особливо серйозні. За різні типи дисциплінарних правопорушень можуть призначатися дисциплінарні санкції різного ступеня суворості, зокрема:

- А) незначні порушення караються попередженням або попередженням і штрафом.
- Б) Серйозні порушення караються попередженням і штрафом, або попередженням, штрафом і тимчасовим відстороненням від професійної діяльності.

В) Особливо серйозні порушення караються попередженням, штрафом, тимчасовим відстороненням від професійної діяльності або виключенням з нотаріального корпусу, на додаток до відповідних штрафів [22].

Сам перелік дисциплінарних правопорушень є доволі розлогим і містить широке коло дій та бездій, що мають морально-етичні та юридичні наслідки для оцінки кваліфікації нотаріуса та складається із 39 найменувань. Йдеться, зокрема, про такі правопорушення, як:

- Відсутність нотаріуса у момент підписання дії.
- Зміна дати або змісту і достовірності документа.
- Нотаріальне посвідчення документів за межами територіальної юрисдикції нотаріуса.
- Підписання справжніх документів або нотаріально посвідчених документів, які суперечать закону, або в разі шахрайства із законом, чи явного зловживання правом.
- Несплата податків, за які відповідає нотаріус.
- Участь у справах у випадках несумісності, що встановлені законом.

- Порушення права на недоторканність приватного життя або конфіденційність.
- Використання коштів для інших цілей, ніж ті, для яких вони були отримані.
- Отримання хабарів, співпраця в сфері незаконної діяльності, відмивання капіталу, тероризму.
- Матеріальні зв'язки з однією зі сторін, що можуть спричинити втрату незалежності та неупередженості.
 - Навмисна відмова у наданні допомоги або отриманні поради чи професійної думки найбільш вразливим учасникам або споживачам.
 - Не роз'яснення загальних положень угоди або протизаконний характер положень, що нав'язує одна із сторін.
 - Недотримання прав людини або дозвіл дій, що суперечать людській гідності.
 - Порушення природоохоронних, містобудівних, водних, повітряних, прибережних, сільськогосподарських, лісгосподарських або гірничих норм.
 - Відсутність попереднього запиту стосовно правового титулу, перевірки за реєстрами або попередніми документами.
 - Втрата незалежності та неупередженості при виконанні нотаріальних функцій і складанні документу.
 - Недотримання права громадянина на вільний вибір нотаріуса.
 - Недотримання вимоги клієнта щодо передачі справи.
 - Недотримання обов'язку утриматися у випадках, встановлених законом.
 - Неповага або «перехоплення клієнтів» і співробітників в інших нотаріусів.
 - Невдача детальних рахунків за витрати або збори.
 - Виставлення рахунків нижче встановлених законом тарифних ставок, знижки, пропозиції подарунків або комісійних.
 - Відсутність або порушення бухгалтерської звітності, що відображає активи і результати роботи нотаріальної контори, можливості перевірити застосування тарифних ставок, депозитів і авансових платежів, зроблених клієнтами.
 - Порушення правил та інструкцій, затверджених Палатами або Асоціаціями нотаріусів та / або Міністерством юстиції.
 - Відмова у нотаріальному обслуговуванні без поважних причин та без попереднього дозволу Палати або Асоціації нотаріусів.
 - Недотримання внутрішніх інструкцій, циркулярів і правил Палат або Асоціацій, або дії, що суперечать їм або їх рішенням, характер яких відповідає порушенню правил або інструкцій.
 - Несплата членських внесків до Палати чи Асоціації нотаріусів та внесків до установ соціального страхування нотаріусів.
 - Перешкоджання, затримка або блокування інспекційної діяльності або перевірок нотаріальної контори, що здійснюються Палатами, Асоціаціями або інспекційними органами.
 - Перепони, перешкоди або затримки, що пов'язані з дисциплінарними справами.
 - Неподання дій для внесення до реєстрів, коли це вимагається законом або коли нотаріус взяв на себе це зобов'язання перед клієнтом.
 - Дії, що виконуються за межами нотаріальної контори у випадках, заборонених законом.
 - Невиконання доручень, що покладені Палатою або Асоціацією.
 - Ухилення від співпраці або допомоги колегам-нотаріусам у разі їх хвороби або непрацездатності.
 - Реклама, що заборонена цим Кодексом.
 - Недостатність технічних або людських ресурсів для забезпечення нотаріального обслуговування.
 - Відмова від виконання обов'язків без законно обгрунтованої причини, юридично необгрунтовані затримки або відмова від виконання покладених завдань.
 - Недотримання обов'язків безперервної освіти нотаріуса, його працівників та співробітників.
 - Відсутність уваги та підтримки по відношенню до кандидатів у нотаріуси та нотаріусів-стажерів.
 - Несправедливий і такий, що суперечить гідності працівників і співробітників підхід до їх винагороді [22].

В скороченому варіанті наведений вище перелік є представленим в ст. 29 Закону України «Про нотаріат», де йдеться про норми щодо порушення організації робочого місця через відсутність приміщення, неукладання договору цивільно-правової відповідальності щодо обов'язкового страхування, порушення правил нотаріального діловодства, недопуск контролюючих органів для перевірки організації нотаріальної діяльності

Зазначене стосується того, що визначення кваліфікаційної придатності нотаріуса потребує як адміністративно-виконавчої, так і корпоративно-професійної компетентності. Її забезпечують в однаковій мірі, як службовці Міністерства юстиції, так і фахівці від Нотаріальної палати України.

Нотаріальну палату України було створено на виконання Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про нотаріат» щодо державного регулювання нотаріальної діяльності», прийнятого Верховною Радою України 6 вересня 2012 року. Приймаючи до уваги порядок утворення, маємо підстави констатувати, що Нотаріальна палата України є органом професійного представництва нотаріусів України, створеним в організаційно-правовій формі недержавної неприбуткової професійної організації.

Інституціоналізованою формою членства в Нотаріальній палаті є обов'язкове членство для всіх нотаріусів України. У відповідності з п. 3.2. Статуту НПУ, всі нотаріуси України з моменту її державної реєстрації набувають статусу обов'язкових членів в її складі безвідносно до їх згоди [15].

Інститут імперативного членства сам по собі наближає недержавну неприбуткову організацію до державної, в якомусь сенсі – до державного органу. Об'єднання нотаріусів на засадах імперативного членства, що відповідає вимогам статті 16 Закону України «Про нотаріат», а також підпорядкування Конституції України та нормативно-правовим актам з питань регламентації нотаріальної діяльності, виконання НПУ функцій представництва інтересів нотаріусів у державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях дає підстави вести мову про юрисдикційну наближеність Нотаріальної палати до корпоративного представницького органу нотаріусів [16].

Представництво НПУ у ВКК впливає також із завдань, які обумовлюють компетенційну обізнаність нотаріусів-членів НПУ в питаннях застосування фундаментальних принципів системи нотаріату латинського типу, а також принципів нотаріальної етики, положень латинського нотаріату, захист професійних інтересів та соціальних прав нотаріусів, сприяння підвищенню професійного рівня нотаріусів та надання їм методичної допомоги, захисту інтересів фізичних і юридичних осіб при заподіянні їм шкоди внаслідок незаконних дій або недбалості нотаріуса [13].

Як відзначалося вище, ВКК створюється при Міністерстві юстиції України, який є центральним органом виконавчої влади, юрисдикція якого охоплює широке коло питань в сфері правової політики. Правова політика є сегментом державної політики, змістом якого є регуляторний вплив в напрямку забезпечення відповідності нормативно-правових актів, які приймаються органами законодавчої (представницької) влади та виконавчої влади, громадськими організаціями та іншими суб'єктами (банкрутства, у сфері електронних довірчих послуг, нотаріату, організації примусового виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб) (далі – виконання рішень), державної реєстрації актів цивільного стану, державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, державної реєстрації обтяжень рухомого майна, державної реєстрації юридичних осіб, громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи, та фізичних осіб - підприємців, реєстрації статуту територіальної громади м. Києва, реєстрації статутів Національної академії наук та національних галузевих академій наук, державної реєстрації друкованих засобів масової інформації та інформаційних агентств як суб'єктів інформаційної діяльності, у сфері виконання кримінальних покарань та пробації, у сфері правової освіти населення; забезпечує формування державної політики у сфері архівної справи і діловодства та створення і функціонування державної системи страхового фонду документації [17].

Загальна юрисдикція Мінюсту як органу виконавчої влади полягає саме в дотриманні правової політики, яка полягає у перевірці законів та підзаконних нормативних актів на предмет їх відповідності Конституції, іншим нормативним актам, їх узгодженості, несуперечливості, кореспондованості первинних та вторинних норм.

Із змісту п.4 зазначеного положення впливає, що Вища кваліфікаційна комісія нотаріату виконує три групи завдань:

- розглядає подання Головного управління юстиції Мін'юсту в Автономній Республіці Крим, головних управлінь юстиції в областях, містах Києві та Севастополі про допуск осіб, які мають намір скласти кваліфікаційний іспит на право на зайняття нотаріальною діяльністю, до його складення;
- забезпечує проведення кваліфікаційного іспиту на право на зайняття нотаріальною діяльністю;
- розглядає подання головних управлінь юстиції про анулювання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю [18].

Управління та відділи юстиції, вносячи подання щодо допущення нотаріуса до кваліфікаційного іспиту, перевіряють коло юридичних фактів, які стосуються:

- організації роботи установ нотаріату, перевірки їх діяльності і вжиття заходів до її поліпшення;
- контролю за дотриманням нотаріусами порядку вчинення нотаріальних дій та виконання ними правил нотаріального діловодства;
- забезпечення і контролю діяльності нотаріального архіву щодо зберігання нотаріальних документів;
- ведення та зберігання реєстраційних справ приватних нотаріусів;
- дотримання вимог щодо організації робочого місця приватних нотаріусів;
- дотримання вимог щодо обігу спеціальних бланків нотаріальних документів;
- дотримання вимог своєчасності та правильності внесення нотаріусами записів до Єдиних реєстрів, що діють у системі нотаріату;
- дотримання в роботі державних нотаріальних контор та приватних нотаріусів порядку вчинення нотаріальних дій та виконання правил нотаріального діловодства за певний період [14; 21].

За умови позитивного висновку в оцінці окресленого вище кола обставин управління (відділи) юстиції

вносять подання до Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату про допуск осіб до складання кваліфікаційного іспиту на право на зайняття нотаріальною діяльністю.

За наявності виявлених управліннями (відділами) юстиції порушень вносяться подання щодо зупинки та припинення діяльності нотаріусів та відбувається процедурна підготовка обґрунтованих подань на розгляд Мін'юсту щодо анулювання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю [21].

Управліннями (відділами) юстиції за наявності пропусків у здійсненні нотаріальної діяльності протягом трьох років може вноситися окреме подання до Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату про допуск осіб, приватна нотаріальна діяльність яких не здійснювалася протягом трьох років після отримання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю і які не працювали нотаріусами, консультантами державної нотаріальної контори чи помічниками (консультантами) приватних нотаріусів, не були посадовими особами, які здійснюють керівництво та контроль за діяльністю нотаріату [18; 19].

Це є пов'язаним із тим, що різні відтермінування в професійній діяльності, її переривання логічно тягнуть за собою часткову втрату професійних навичок. Таке тлумачення впливає із п.5 розділу III Кодексу правил професійної етики нотаріусів України. В цьому пункті зазначеного нормативного акту законодавець вказує на необхідність дотримання високого рівня професійної підготовки, необхідність наявності у нотаріуса глибоких знань фундаментальних і спеціальних положень чинного законодавства, вміння застосовувати їх на практиці, опанування тактики, методів і процесуальних прийомів нотаріальної діяльності [23].

Законодавець вказує також на необхідність постійної роботи в напрямку удосконалення своїх знань і професійної майстерності, володіння достатньою для вчинення нотаріальних дій інформацією про зміни у чинному законодавстві, а також на забезпечення необхідного рівня компетентності своїх помічників (консультантів державної нотаріальної контори), технічного персоналу та інших осіб, що залучаються ним для виконання окремих робіт, шляхом постійного підвищення їх рівня кваліфікації.

Все вищезазначене стає можливим за умови неперервного здійснення нотаріальної діяльності, оскільки із часом виключення є нерозривно пов'язаною повна або ж часткова втрата професійної кваліфікації, що тягне за собою серйозні наслідки в аспекті зниження якості нотаріальної діяльності. Тому нотаріуси та особи, які здійснюють керівництво та контроль за діяльністю нотаріату, мають підтвердити свою кваліфікацію шляхом складання нового кваліфікаційного іспиту в порядку, встановленому чинним законодавством, до подання заяви про реєстрацію нотаріальної діяльності [18; 19].

П. 9. Наказу Мінюсту N 1066/5 від 07.07.2014 передбачено також участь державних та приватних нотаріусів у проведенні спеціальних занять для системного та обов'язкового підвищення кваліфікації посадових осіб органів місцевого самоврядування щодо вчинення ними нотаріальних дій та роботи з єдиними та державними реєстрами [21].

Це означає, що нотаріуси мають підтверджувати та підвищувати власну кваліфікації шляхом участі у кваліфікаційному іспиті не лише для роботи із населенням, але і з посадовими особами. Стає зрозумілим, якими можуть бути наслідки неправильностей, неточностей в здійсненні нотаріальних процедур вказаними посадовими особами і яким чином зазначене може вплинути на репутацію самих нотаріусів.

Висновки. Вища кваліфікаційна комісія нотаріату є структурним підрозділом Міністерства юстиції України, цільовим призначенням якого є визначення професійної кваліфікованості кадрів у сфері нотаріату та дотримання ними організаційно-правових вимог, необхідних для реалізації нотаріальної діяльності. Ключовою атестаційною процедурою перевірки професійної придатності нотаріусів є кваліфікаційні іспити, допущення або недопущення до яких залежить від дотримання низки проміжних умов, а результатом – отримання/неотримання нотаріусом авторизуючого документу на право здійснення нотаріальної діяльності – свідоцтва.

За структурними ознаками Вища кваліфікаційна комісія нотаріату є постійно діючим атестаційно-кваліфікаційним органом, що складається із професійних нотаріусів та службовців Міністерства юстиції. Враховуючи подвійне представництво в ВКК як фахівців-нотаріусів, так і державних службовців, маємо підстави вести мову про поєднання в функціях ВКК атестаційно-навчальних та дисциплінарно-контрольних повноважень. Зазначене є пов'язаним із кадровим поповненням ВКК за рахунок Нотаріальної палати та виконанням управліннями та відділами юстиції Міністерства юстиції України контрольно-наглядових функцій щодо державних та приватних нотаріусів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Білько К.Ф. Адміністративно-правове забезпечення організації та діяльності нотаріату в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. Київ, 2015. 206 с.
2. Гулевська Г. Аналіз зарубіжного досвіду державного регулювання нотаріальною діяльністю та пріоритети запозичення в Україні. *Підприємництво, госп-во і право*. 2003. № 7. С. 57–61
3. Долинська М.С. Становлення та розвиток законодавства про нотаріальну діяльність в Україні: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.01. Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів, 2017. 40 с.
4. Єрух А. М. Довідник нотаріуса. К., 2000. Вип. 1–4.
5. Ільєва Н.В. Нотаріальна діяльність як предмет адміністративно-правового регулювання. *Правова держава*. 2014. № 17. С. 27-31. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Prav_2014_17_7
6. Комаров В.В. Нотариат и нотариальный процесс. Харьков, 1999.
7. Марченко В. Нотариат у фокусі реформ. *Нотаріальна палата України. Електронні дані*. 2017. URL: http://npu.in.ua/smiaboutnotary/yurgazeta_020917.

8. Радзівська Л. К. Нотаріат в Україні. К., 2001. 528 с.
9. Семаков Г. С. Нотаріат в Україні. К., 2001. 120 с.
10. Фурса С. Я. Нотаріальний процес: Теоретичні основи. К., 2002. 320 с.
11. Фурса С. Я. Нотаріат в Україні. К., 2001. 478 с.
12. Спектор О. М., Негода В. О. Шляхи реформування нотаріальної діяльності в Україні в контексті міжнародних стандартів та зарубіжного досвіду. *Сучасні питання економіки і права*. 2014. Вип. 1. С. 108-112. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Spep_2014_1_23
13. Про нотаріат: Закон України № 3425-XII від 02.09.1993. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12>
14. Про затвердження Правил ведення нотаріального діловодства: Наказ Міністерства юстиції України від 22.12.2010 N 3253/5. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1318-10>
15. Нотаріальна палата України. Офіційний сайт. URL: <http://npu.in.ua/pro-npu/pro-npu#>
16. Статут Нотаріальної палати України від 20.04.2018 року. URL: <http://npu.org.ua/wp-content/uploads/2018/05/СтатутНПУ-нова-редакція-від-20.04.2018.pdf.pdf>
17. Положення про Міністерство юстиції України: Постанова Кабінету Міністрів України № 228 від 2.07.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-2014-%D0%BF>
18. Положення про Вищу кваліфікаційну комісію нотаріату: Постанова Кабінету Міністрів України N 923 від 31. 08.2011 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/923-2011-%D0%BF>
19. Положення про порядок реєстрації приватної нотаріальної діяльності та заміщення приватного нотаріуса: Наказ Міністерства юстиції України N 871/5 від 22.03.2011 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0388-11>
20. Положення про вимоги до робочого місця (контори) приватного нотаріуса та здійснення контролю за організацією нотаріальної діяльності: Наказ Міністерства юстиції України N 888/5 від 23.03.2011 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0406-11>
21. Про забезпечення організації доступності населення до нотаріальних послуг та поліпшення роботи з надання таких послуг: Наказ Міністерства юстиції України від 07.07.2014 N 1066/5 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0734-14>
22. Етика та правила організації нотаріату. URL: http://npu.in.ua/mizhnarodnij-notariat/profesiyna_etika_ta_pravila_organizatsii_notariatu#
23. Кодекс правил професійної етики нотаріусів від 20.04.2018. URL: <https://npu.org.ua/palata/etyka/>

REFERENCES:

1. Bilko, K. F. (2015). *Administrative and legal support of the organization and activity of the notary in Ukraine*. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv: Institut derzhavi i prava im. V. M. Koreckogo [in Ukrainian].
2. Gulyevska, G. (2003). Analysis of foreign experience of state regulation of notarial activity and borrowing priorities in Ukraine. *Pidpriyemnictvo, gosp-vo i pravo*, 7, 57–61 [in Ukrainian].
3. Dolinska, M.S. (2017). *Formation and development of legislation on notarial activity in Ukraine*. Extended abstract of doctor's thesis. Lviv: Lviv. nac. un-t im. Ivana Franka [in Ukrainian].
4. Yeruh, A. M. (2000). *Dovidnik notariusa*. Kyiv [in Ukrainian].
5. Pyeva, N.V. (2014). Notarialna diyalnist yak predmet administrativno-pravovogo reguluvannya. *Pravova derzhava*, 17, 27-31. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Prav_2014_17_7
6. Komarov, V.V. (1999). *Notariat i notarialnyj process: uchebnik*. Xarkov [in Russian].
7. Marchenko, V. (2017). *Notariat u fokusi reform*. Notarialna palata Ukrayini. Elektronni dannii. URL: http://npu.in.ua/smiaboutnotary/yurgazeta_020917 [in Ukrainian].
8. Radziyevska, L. K. (2001). *Notariat v Ukrayini*. Kyiv [in Ukrainian].
9. Syemakov, G. S. (2001). *Notariat v Ukrayini*. Kyiv [in Ukrainian].
10. Fursa, S. Ya. (2002). *Notarialnij proces: Teoretichni osnovi*. Kyiv [in Ukrainian].
11. Fursa, S. Ya. (2001). *Notariat v Ukrayini*. Kyiv [in Ukrainian].
12. Spector O.M., Negoda, V.O. (2014). Ways of reforming notarial activity in Ukraine in the context of international standards and foreign experience. *Suchasni pitannya ekonomiki i prava*, 1, 108-112. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Spep_2014_1_23 [in Ukrainian].
13. Law of Ukraine On Notaries № 3425-XII. (1993, September 02). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12> [in Ukrainian].
14. On approval of the Rules of notarial record keeping. (2010). Order of the Ministry of Justice of Ukraine N 3253/5 from 22th January 2010. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1318-10> [in Ukrainian].
15. Notary Chamber of Ukraine. Official site. URL: <http://npu.in.ua/pro-npu/pro-npu#> [in Ukrainian].
16. Charter of the Notary Chamber of Ukraine. (20th April 2018). URL : <http://npu.org.ua/wp-content/uploads/2018/05/СтатутНПУ-нова-редакція-від-20.04.2018.pdf.pdf> [in Ukrainian].
17. *Regulations on the Ministry of Justice of Ukraine*. (2014). Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 228 from 2nd July 2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-2014-%D0%BF> [in Ukrainian].
18. *Regulations on the High Qualification Commission of Notaries*. (2011). Resolution Cabinet of Ministers of Ukraine N 923 from 31. 08. 2011 [in Ukrainian].
19. *Regulations on the procedure for registration of private notarial activity and replacement of a private notary*.

(2011). Order of the Ministry of Justice of Ukraine N 871/5 of 22.03.2011 [in Ukrainian].

20. *Regulations on the requirements for the workplace (office) of a private notary and control over the organization of notarial activities.* (2011). Order of the Ministry of Justice of Ukraine N 888/5 of 23.03.2011 [in Ukrainian].

21. *On ensuring the organization of accessibility of the population to notarial services and improving the work on the provision of such services.* (2014). Order of the Ministry of Justice of Ukraine dated 07.07.2014 N 1066/5 [in Ukrainian].

22. Ethics and rules of notary organization. URL: http://npu.in.ua/mizhnarodnij-notariat/profesiyna_etika_ta_pravila_organizatsii_notariatu# [in Ukrainian].

23. Code of rules of professional ethics of notaries. (2018, April 20). URL: <https://npu.org.ua/palata/etyka/> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 15.10.2019

УДК 343. 13(477)

Шевцова К.В.,

аспірант Харківського національного

університету внутрішніх справ

керівник Харківської місцевої прокуратури № 1

ПОВНОВАЖЕННЯ ПРОКУРОРА ЩОДО НАДАННЯ ДЛЯ ОЗНАЙОМЛЕННЯ МАТЕРІАЛІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ДО ЙОГО ЗАВЕРШЕННЯ

Стаття присвячена розгляду окремих проблемних теоретичних і прикладних аспектів, пов'язаних із реалізацією положень КПК України в частині процесуального порядку ознайомлення з матеріалами досудового розслідування до його завершення та участі прокурора у цій процедурі. Акцентується увага на тому, що досліджуваний інститут є одним із необхідних та ефективних процесуальних інструментів, що сприяє визнання доказів, отриманих під час досудового розслідування, допустимими. Крім того, дана процесуальна дія є додатковою гарантією реалізації загальних засад кримінального провадження (рівності сторін, змагальності, забезпечення права на захист тощо), а також сприяє більш ефективному досягненню завдань кримінального судочинства.

З метою з'ясування сутності досліджуваного загального положення досудового розслідування аналізуються питання, що безпосередньо здійснили свій вплив для його становлення та розвитку на теренах України. В контексті піднятої тематики здійснено аналіз положень КПК 1960 р., чинного кримінального процесуального законодавства України та окремих країн Європейського союзу. Встановлено, що запровадивши даний інститут вітчизняний законодавець залишив поза своєю увагою низку важливих чинників, зокрема, на законодавчому рівні не врегульовано питання стосовно строків та процесуального порядку закріплення самого факту ознайомлення учасників кримінального провадження, визначених законом, з матеріалами досудового розслідування до його завершення. Обґрунтовується, що в даному контексті процесуальні повноваження прокурора, як процесуального керівника, потребують свого подальшого вдосконалення. Виокремлені недоліки КПК України та запропоновано відповідні законодавчі зміни, що стосуються процедури надання доступу до матеріалів досудового розслідування до його завершення. Запропоновано на законодавчому рівні передбачити вимогу, відповідно до якої за результатами ознайомлення учасників провадження з матеріалами досудового розслідування до його завершення має бути складений відповідний протокол.

Ключові слова: кримінальне провадження, ознайомлення, відкриття матеріалів, сторони кримінального провадження, клопотання, прокурор, повноваження.

Shevtsova K. THE PROSECUTOR'S AUTHORITY TO PROVIDE THE PRE-INVESTIGATION MATERIAL TO DISCLOSURE THE MATTER OF THE PRE-INVESTIGATION

The article is devoted to the consideration of some problematic theoretical and applied aspects related to the implementation of the provisions of the Code of Criminal Procedure of Ukraine regarding the procedural order of familiarization with the materials of the pre-trial investigation before its completion and the participation of the prosecutor in this procedure. Attention is focused on the fact that the institute under study is one of the necessary and effective procedural tools that contributes to the recognition of evidence obtained during the pre-trial investigation as admissible. In addition, this procedural action is an additional guarantee of the implementation of the general principles of criminal proceedings (equality of arms, competitiveness, ensuring the right to defense, etc.), and also contributes to a more effective achievement of the objectives of criminal proceedings.

In order to clarify the essence of the investigated general position of the pre-trial investigation, the issues that had a direct impact on its formation and development in Ukraine are analyzed. In the context of the topics raised, an analysis of the provisions of the Code of Criminal Procedure of Ukraine in 1960, the current criminal procedural legislation of Ukraine and individual countries of the European Union is carried out. It has been established that by introducing this institution, the domestic legislator left without due attention a number of important factors, in particular, the issue of the timing and procedural procedure for fixing the very fact of acquaintance of the participants in criminal proceedings, the terms of which are defined by law, with the materials of the pre-trial investigation has not been resolved its completion. It is substantiated that in this context, the procedural powers of the prosecutor, as a process leader, require further improvement. Deficiencies in the provisions of the Code of Criminal Procedure of Ukraine are highlighted and corresponding changes are proposed regarding the procedure for providing access to the materials of the pre-trial